

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Μάιος 2024

**Co-funded by
the European Union**

The TeamHub! Project is Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Directorate-General for Employment, Social Affairs, and Inclusion. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Barbara De Micheli (FGB), Sofia Gualandi (FGB/Πανεπιστήμιο της Φερράρα), Michele Faioli (FGB/UCSC), Chiara Mancini (FILT-CGIL), Michele De Rose (FILT-CGIL), Jens Cassiers και Tom Peeters (ABW-BTB), Martin Hayford και Sabina Trankmann (Tartu University), Sanna Saksela-Bergholm (Jyväskylä University), Odile Chagny (IRES), Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος και Αλεξία Μητσικώστα (ΕΛΙΑΜΕΠ)- Barbara Surdykowska (IPA)- Marc Caballero (NOTUS)- Pablo Sanz (NOTUS/Zaragoza University)- Thomas Haipeter (FGB/Duisburg-Essen University).

Το έγγραφο ολοκληρώθηκε: Μάιος 2024

Εταίροι του Έργου:

FILT-CGIL – Ιταλική Ομοσπονδία Εργαζομένων στις Μεταφορές <http://www.filtcgil.it/>

FGB – Ίδρυμα Giacomo Brodolini www.fondazionebrodolini.it

ABW-BTB – Belgian Transport Federation/ Βέλγικη Ομοσπονδία Μεταφορών <https://www.btb-abw.be/en/>

ΕΛΙΑΜΕΠ – ΕΛΙΑΜΕΠ: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής <https://www.eliamep.gr/en/>

JYU – Πανεπιστήμιο του Jyväskylä <https://www.jyu.fi/en>

IRES – Institut de recherches économiques et sociales/ Ινστιτούτο Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών <http://www.ires.fr>

IPA – Instytut Spraw Publicznych/ Ινστιτούτο Πολιτικών Υποθέσεων <https://www.isp.org.pl/en>

UTARTU – Πανεπιστήμιο του Tartu <https://ut.ee/en>

NOTUS – Applied Social Research/ Εφαρμοσμένη Κοινωνική Έρευνα <https://notus-asr.org/en/home/>

Μάθε περισσότερα σχετικά με το Έργο Team Hub: <https://team-hub-project.eu/>

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	3
Μεθοδολογία	5
Αποτελέσματα και συμπεράσματα του έργου TeamHub	7
Οικονομική Προοπτική	7
Κοινωνική Προοπτική	9
Περιβαλλοντική Προοπτική	11
Συστάσεις πολιτικής του TeamHub	13
Οικονομική Προοπτική	13
Κοινωνική Προοπτική	17
Περιβαλλοντική Προοπτική	24
Αναφορές	28

Εισαγωγή

Το Team Hub! είναι ένα διετές έργο που υποστηρίζεται από τη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και χρηματοδοτείται στο πλαίσιο της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων SOCPL-2021- IND-REL με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων στον τομέα των εργασιακών σχέσεων. Με διάρκεια 24 μηνών (Αύγουστος 2022 - Ιούλιος 2024), το Team Hub! συνδυάζει τεκμηριωμένη και εμπειρική έρευνα, καθώς και δραστηριότητες αμοιβαίας μάθησης και δικτύωσης, προκειμένου να αναλύσει τα χαρακτηριστικά και τις προκλήσεις της αλυσίδας εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου σε ένα σύνολο επιλεγμένων χωρών, και συγκεκριμένα το Βέλγιο, την Εσθονία, τη Γαλλία, τη Φινλανδία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πολωνία, και την Ισπανία.

Το έργο υλοποιείται από μια διευρωπαϊκή κοινοπραξία πανεπιστημίων, ερευνητικών ινστιτούτων και συνδικάτων από εννέα κράτη μέλη της ΕΕ: η Ιταλική Ομοσπονδία Εργαζομένων στις Μεταφορές (FILT-CGIL), το Ίδρυμα Giacomo Brodolini (FGB), η Βελγική Ομοσπονδία Μεταφορών (ABVV-BTB), το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), το Πανεπιστήμιο Jyväskylä (JU), το Πανεπιστήμιο Tartu (UTARTU), η NOTUS - Εφαρμοσμένη Κοινωνική Έρευνα, το Ίδρυμα Δημοσίων Υποθέσεων (IPAV ISP), και το Ινστιτούτο Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών (IRES)¹. Αυτή η κοινοπραξία ασχολήθηκε από κοινού με την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας και των προκλήσεων των αλυσίδων εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου, ιδίως όσον αφορά τις δραστηριότητες αποθήκευσης και παράδοσης, μέσω μιας σειράς ερευνών γραφείου και πεδίου, δραστηριοτήτων κατάρτισης και δικτύωσης και την ανάπτυξη συστάσεων πολιτικής. Στόχος του Team Hub! είναι να αναλύσει τις επιπτώσεις της έκρηξης του ηλεκτρονικού εμπορίου μετά την πανδημία COVID-19 και να εξοπλίσει τα συνδικάτα με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να προτείνουν μια βιώσιμη αναδιαμόρφωση των επιχειρηματικών μοντέλων και της οργάνωσης της εργασίας στην αλυσίδα εφοδιασμού, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τη ψηφιακή επανάσταση και τους στόχους της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Η πρώτη φάση του έργου (**Study**) περιλάμβανε μια προκαταρκτική βιβλιογραφική ανασκόπηση με στόχο την ανάλυση του πλαισίου σε επίπεδο κράτους για τον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και των υπηρεσιών εφοδιαστικής. Στόχος ήταν να εντοπιστούν και να αξιολογηθούν πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με τις βασικές τάσεις και τα χαρακτηριστικά των αλυσίδων εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου σε εθνικό επίπεδο, με ιδιαίτερη έμφαση στους βασικούς παράγοντες της αγοράς και τα κυρίαρχα επιχειρηματικά μοντέλα, τις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης, τις δραστηριότητες των κοινωνικών εταίρων και τη γεωγραφική κατανομή των αλυσίδων εφοδιασμού στις εν λόγω χώρες. Το αποτέλεσμα αυτής της δραστηριότητας ήταν η δημοσίευση εννέα ενημερωτικών δελτίων που παρέχουν ανάλυση σε επίπεδο χώρας της συνολικής εικόνας του τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής². Η αξιολόγηση και η σύγκριση των αναλύσεων που πραγματοποιήθηκαν σε εθνικό επίπεδο παρέχει μια επισκόπηση της κατάστασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό, η έκθεση 'Background Report'³ απεικονίζει τις βασικές τάσεις και τις τρέχουσες δυναμικές στην αλυσίδα εφοδιασμού του ηλεκτρονικού

1 Πλήρης κατάλογος των εταίρων στη διεύθυνση: <https://team-hub-project.eu/partners/>

2 Τα Δελτία Χώρας του TeamHub στη διεύθυνση: <https://team-hub-project.eu/resources/>

3 Η βασική έκθεση του TeamHub στη διεύθυνση: https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/07/TEAMHUB-background_report.pdf

εμπορίου, περιγράφοντας τα ζητήματα που χρήζουν μείζονος προσοχής από τα συνδικάτα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και προσδιορίζοντας τις βασικές γεωγραφικές περιοχές για την αποθήκευση και την παράδοση των εμπορευμάτων που διακινούνται από τις μεγάλες εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου.

Η δεύτερη φάση (**Focus**) περιλάμβανε εμπειρική, ποιοτική έρευνα με στόχο την εκπόνηση μιας σειράς εθνικών περιπτωσιολογικών μελετών που αναλύουν τις πρακτικές των εταιρειών ηλεκτρονικού εμπορίου, τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων της αλυσίδας εφοδιασμού τους και τις συνδικαλιστικές πρακτικές. Οι 27 μελέτες περιπτώσεων που υλοποιήθηκαν από τους εταίρους του Έργου, δηλαδή τρεις περιπτώσεις από κάθε χώρα, συγκεντρώθηκαν στην Έκθεση 'Case Study Report'⁴ στα αγγλικά και μεταφράστηκαν⁵ στη γλώσσα κάθε χώρας.

Η τρίτη φάση (**Join**) περιλάμβανε δραστηριότητες δικτύωσης και αμοιβαίας εκμάθησης. Χάρη σε μια έρευνα για το ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce)⁶ αφιερωμένη στους εργαζόμενους στα εφοδιαστικά και στους εκπροσώπους των εργαζομένων που συμμετείχαν στις εθνικές συνελύσεις, συλλέχθηκαν μια σειρά από δεδομένα σχετικά με τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, τα οποία συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια των διεθνών εργαστηρίων αμοιβαίας εκμάθησης, στα οποία αναλύθηκαν επίσης τα ενδιαμέσα πορίσματα των προηγούμενων φάσεων του Έργου. Δύο διεθνείς ημέρες Team Hub⁷ έκλεισαν τις δραστηριότητες δικτύωσης στις οποίες συμμετείχαν εταίροι του Έργου, κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι εταιρειών και εργαζόμενοι.

Η τέταρτη φάση (**Sum Up**) σύλλεξε τα αποτελέσματα των προηγούμενων δραστηριοτήτων και φάσεων του έργου στην παρούσα τελική έκθεση, η οποία συμπληρώνεται από συστάσεις πολιτικής προς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, καθώς και της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής.

Μια στρατηγική επικοινωνίας και διάδοσης (**Share**) περιλάμβανε την προώθηση των αποτελεσμάτων του έργου μέσω ειδικού διαδικτυακού τόπου, μέσω κοινωνικής δικτύωσης, δημοσιεύσεων, άρθρων στα μέσα ενημέρωσης και ενός τελικού συνεδρίου στο οποίο συμμετείχε ένα ευρύ ακροατήριο εθνικών και ευρωπαϊκών φορέων χάραξης πολιτικής, ενδιαφερόμενων φορέων, επαγγελματιών και ακαδημαϊκών.

4 Η έκθεση Case Study Report στη διεύθυνση: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2024/01/case-study-report.pdf>

5 Οι μεταφρασμένες εκδόσεις Case Study Report στη διεύθυνση: <https://team-hub-project.eu/resources/>

6 <https://team-hub-project.eu/2023/05/10/the-survey-for-e-commerce-and-logistics-workers-is-online/>

7 Η πρώτη Team Hub! Day πραγματοποιήθηκε στη Βαρσοβία <https://team-hub-project.eu/2023/10/26/international-workshop-and-teamhub-day-in-warsaw/> και η δεύτερη Team Hub! Day πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη <https://team-hub-project.eu/2023/11/09/second-teamhub-day-in-rome/>

Μεθοδολογία

Η παρούσα Τελική Έκθεση είναι το τελικό προϊόν του έργου TeamHub, με στόχο τη σύνοψη των συμπερασμάτων και των ευρημάτων των προηγούμενων δραστηριοτήτων του έργου και την εκπόνηση συστάσεων πολιτικής για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Οι δραστηριότητες του έργου οδηγήθηκαν μέσα σε ένα σύνολο ερευνητικών ερωτημάτων που καθορίστηκαν στην αρχή του. Τα νέα στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του έργου αποτελούν τη βάση των συμπερασμάτων και των συστάσεων που παρατίθενται στην παρούσα έκθεση.

Τα ερευνητικά ερωτήματα καταγράφονται στη συνέχεια:

1. Ποια είναι τα επιχειρηματικά μοντέλα και οι συνθήκες εργασίας στην αλυσίδα εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου; Πώς επηρεάζουν την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας σε διάφορες χώρες και γεωγραφικά συνεργατικά σχήματα (cluster) και πώς πρόκειται να αλλάξουν στο εγγύς μέλλον; Πώς τα καταφέρνουν τα διάφορα μοντέλα όσον αφορά την κοινωνική βιωσιμότητα;
2. Πώς επηρεάζει η άνοδος του ηλεκτρονικού εμπορίου την παγκόσμια αλυσίδα αξίας; Πώς επηρεάζουν οι ισχυρότεροι παίκτες τη λειτουργία της αγοράς και τη διανομή της προστιθέμενης αξίας; Έχουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις τον έλεγχο αυτών των τάσεων και των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων στους εργαζόμενους;
3. Πώς επηρεάζουν η άνοδος του ηλεκτρονικού εμπορίου και η επακόλουθη ανάπτυξη των εφοδιαστικών υπηρεσιών του τελευταίου χιλιομέτρου και των ειδικών κόμβων (hubs) την τοπική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα;
4. Ποιες είναι οι ανησυχίες και οι προσδοκίες των εργαζομένων στο ηλεκτρονικό εμπόριο για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσής τους;
5. Ποια ατομικά και συλλογικά δικαιώματα είναι στρατηγικής σημασίας για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης των εργαζομένων στο ηλεκτρονικό εμπόριο;
6. Ποιες δραστηριότητες θέτουν σε εφαρμογή τα συνδικάτα μέσω διαφορετικών διαύλων και με διαφορετικούς φορείς για την αντιμετώπιση των προσδοκιών των εργαζομένων και ποια είναι τα επιτεύγματα και τα όριά τους;
7. Ποια μέτρα πολιτικής θα μπορούσαν να εφαρμοστούν σταδιακά από τα συνδικάτα, τους κοινωνικούς εταίρους ή τους φορείς χάραξης πολιτικής για να ικανοποιηθούν ανάγκες και προσδοκίες των εργαζομένων στο ηλεκτρονικό εμπόριο όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσής τους;

Η εξαγωγή συμπερασμάτων κατέστη δυνατή χάρη στην αναδόμηση των αποτελεσμάτων από την έκθεση Background Report, από τις εθνικές μελέτες περιπτώσεων και τη σύγκρισή τους, από τις συζητήσεις και τις αντιπαραθέσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της πρώτης ημέρας TeamHub στη Βαρσοβία και της δεύτερης ημέρας TeamHub στη Ρώμη, από την έρευνα που διεξήχθη στους εργαζόμενους του τομέα χάρη στη διάδοση που πραγματοποίησαν τα συνδικάτα τόσο διαδικτυακά όσο και κατά τη διάρκεια των εθνικών συνελεύσεων που διοργανώθηκαν, καθώς και από τη κοινή επεξεργασία και τις συζητήσεις των εταίρων του έργου κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων αμοιβαίας εκμάθησης.

Με βάση την αξιολόγηση αυτών των πληροφοριών, οργανώθηκε το τρίτο εργαστήριο αμοιβαίας εκμάθησης του έργου, κατά τη διάρκεια του οποίου οι εταίροι του Έργου συζήτησαν τις κατάλληλες συστάσεις πολιτικής που προκύπτουν και σχετίζονται άμεσα με τα αποτελέσματά του, οι οποίες θα παρουσιαστούν στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς χάραξης πολιτικής και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Οι συστάσεις πολιτικής που συγκεντρώθηκαν στην παρούσα τελική έκθεση είναι επομένως το αποτέλεσμα μιας συμμετοχικής διαδικασίας, όπου συγκεντρώθηκαν όλα τα αιτήματα. Η διατύπωση των συστάσεων που προτείνονται στις επόμενες σελίδες αναφέρεται σαφώς στα προβλήματα και τους στόχους που αντιμετωπίστηκαν στο έργο, υπογραμμίζοντας τις συνδέσεις με τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν προηγουμένως κατά τη διάρκεια του έργου και τα ζητήματα που προέκυψαν σε κάθε περίπτωση.

Αποτελέσματα και συμπεράσματα του έργου TeamHub

Η παρούσα ενότητα συγκεντρώνει και συνθέτει τα κύρια αποτελέσματα των προηγούμενων δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του έργου TeamHub, προκειμένου να αναδειχθούν τα βασικά ζητήματα που επηρεάζουν τον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής από μια τριπλή οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική προοπτική.

Η σύνθεση αυτή αποσκοπεί στην εκπόνηση συστάσεων πολιτικής που απευθύνονται στους ενδιαφερόμενους φορείς, οι οποίοι ενδιαφέρονται εν δυνάμει να αναλάβουν δράση για την ενίσχυση της βιωσιμότητας του τομέα, με ιδιαίτερη αναφορά στους φορείς χάραξης πολιτικής, στις δημόσιες αρχές και στα συνδικάτα τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ξεκινώντας από τα κύρια ευρήματα που αναφέρονται σε αυτό το τμήμα, εκπονήθηκαν οι συστάσεις πολιτικής στο επόμενο τμήμα της έκθεσης.

Οικονομική Προοπτική

Τα διάφορα βήματα και οι δραστηριότητες του TeamHub ανέδειξαν το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο του κλάδου του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η πλειονότητα των εταιρειών λιανικού εμπορίου έχουν ενσωματώσει ή ενσωματώνουν το ηλεκτρονικό εμπόριο ως μέρος της επιχείρησής τους. Η ηλεκτρονική μετάβαση του τομέα του εμπορίου μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών μεταμορφώνει τόσο τον τομέα του λιανικού εμπορίου όσο και τον τομέα της εφοδιαστικής όσον αφορά τις παραγωγικές διαδικασίες, την οργάνωση και τη διαχείριση του εργατικού δυναμικού. Το ηλεκτρονικό εμπόριο βασίζεται σε μια διαδικασία εφοδιαστικής αλυσίδας πολλαπλών σταδίων, όπου το επιχειρηματικό και οργανωτικό μοντέλο που επικρατεί, αποδείχθηκε ως μοντέλο «παντός καναλιού» (omnichannel), το οποίο συνεπάγεται τη συνεργατική διαχείριση των διαφόρων online και offline σημείων επαφής μεταξύ της επιχείρησης και του καταναλωτή, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της εμπειρίας του ως καταναλωτή. Οι μεγάλες εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου και εφοδιαστικής τείνουν να ασχολούνται με πολύπλοκες υπηρεσίες, όπως η διαχείριση αποθηκών, η ολοκληρωμένη διαχείριση της αλυσίδας εφοδιασμού, η ανάλυση δεδομένων, η ανάπτυξη στρατηγικής και η οργάνωση των δραστηριοτήτων παράδοσης. Ο εν λόγω έλεγχος της εφοδιαστικής αλυσίδας έχει ονομαστεί «καθετοποίηση» της εφοδιαστικής αλυσίδας. Προκειμένου να μετατοπιστούν οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι, η συντριπτική πλειονότητα των εταιρειών ηλεκτρονικού εμπορίου βασίζεται σε αλυσίδες υπεργολαβίας, ιδίως για την παράδοση του τελευταίου χιλιομέτρου, η οποία συνεπάγεται την ανάθεση της υπηρεσίας παράδοσης σε εταιρείες υπεργολαβίας. Τις περισσότερες φορές αυτό αποτελεί ένα παράδειγμα οικονομικής εξάρτησης, απασχολώντας οδηγούς που προσλαμβάνονται με επισφαλείς μορφές απασχόλησης ή ως ψευδώς αυτοαπασχολούμενοι.

Πράγματι, η ψηφιοποίηση και η ικανότητα αυτοματοποίησης των επιχειρήσεων διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου (το λεγόμενο φαινόμενο του «ψηφιακού τεύλορισμού»). Στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών κυριαρχούν μεγάλες και ιδιαίτερα ψηφιοποιημένες εταιρείες, γεγονός που ωφελεί τις χώρες όπου υπάρχουν αυτές οι εταιρείες εις βάρος των χωρών με βιομηχανικό τοπίο που αποτελείται κυρίως από ΜΜΕ με χαμηλό ποσοστό ψηφιοποίησης και ικανότητα ενσωμάτωσης των αντίστοιχων τεχνολογιών και

δεξιοτήτων. Όπως προαναφέρθηκε, οι εταιρείες του τομέα χειρίζονται ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών και δραστηριοτήτων, όντας «ψηφιακοί διαμεταφορείς» που συνδυάζουν λειτουργίες της αγοράς και των εταιρειών λογισμικού για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των εταίρων που συνθέτουν την αλυσίδα εφοδιασμού. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το καθαυτό ηλεκτρονικό εμπόριο χαρακτηρίζεται από χαμηλή κερδοφορία: ιδίως για τους καθαρούς παίκτες, το ηλεκτρονικό εμπόριο επιτρέπει κυρίως την απόκτηση δεδομένων για τη σκιαγράφηση του προφίλ των πελατών. Επομένως, η κερδοφορία του επιχειρηματικού μοντέλου εξαρτάται κυρίως από την ικανότητά του να κερδίζει νέα μερίδια αγοράς προκειμένου να αυξάνει τον όγκο των ηλεκτρονικών πωλήσεων. Αυτό εξηγεί γιατί το ηλεκτρονικό εμπόριο και τα εφοδιαστικά είναι άρρηκτα συνδεδεμένα: η αποτελεσματικότητα της αλυσίδας εφοδιασμού αποκτά καθοριστική σημασία και τα logistics αποκτούν προστιθέμενη αξία, αποτελώντας βασικό περιουσιακό στοιχείο λόγω του στρατηγικού ρόλου τους για την ταχεία ικανοποίηση των αναγκών και των προσδοκιών των καταναλωτών.

Από αυτό προκύπτει ο αντίκτυπος των οικονομικών κλίμακας στο κόστος και τις τιμές. Η κερδοφορία του επιχειρηματικού μοντέλου εξαρτάται από την ικανότητα των επιχειρήσεων να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και νέα μερίδια αγοράς για να αυξήσουν τον όγκο των ηλεκτρονικών πωλήσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την έντονη συγκεντροποίηση της αγοράς, δημιουργώντας μια τάση διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων που ασχολούνται με το ηλεκτρονικό εμπόριο, καθώς οι τελευταίες υστερούν σε οικονομικούς πόρους, ψηφιοποίηση, εξειδικευμένο προσωπικό και αποθηκευτικό χώρο.

Οι εθνικές μελέτες περιπτώσεων στο πλαίσιο της ομάδας 1 του έργου (επιχειρηματικό μοντέλο και οργάνωση της εργασίας), που συγκεντρώθηκαν στην έκθεση μελέτης περιπτώσεων, επιβεβαίωσαν τις τάσεις που περιγράφονται ανωτέρω. Η Amazon, η κυρίαρχη εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου παγκοσμίως, η οποία εφαρμόζει το παραπάνω νικηφόρο επιχειρηματικό μοντέλο, αναλύθηκε στην Ιταλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Παρόλο που η εταιρεία ελέγχει ολόκληρη την εφοδιαστική αλυσίδα δραστηριοτήτων, το πιο προβληματικό ζήτημα από εργασιακή άποψη αποδείχθηκε ότι είναι, αφενός, οι δραστηριότητες logistics (αποθήκες αποθήκευσης, συλλογής και συσκευασίας), όπου οι εργαζόμενοι είναι συχνά μισθωτοί, αλλά καταγράφεται υψηλό ποσοστό προσωρινής και εποχιακής εργασίας, καθώς και κακές συνθήκες εργασίας, συχνά εργατικά ατυχήματα και υψηλή εναλλαγή εργασιών. Αφετέρου, η παράδοση του τελευταίου χιλιομέτρου ανατίθεται 100% σε «συνεργάτες υπηρεσιών παράδοσης», δηλαδή σε μικρές εταιρείες παράδοσης υπερβολάβων υπό την οικονομική εξάρτηση της Amazon, όπου παρατηρούνται κακές συνθήκες εργασίας και υψηλό ποσοστό εικονικής αυτοαπασχόλησης. Μια ιδιαίτερα κακή πρακτική παρατηρήθηκε σε αυτό το πλαίσιο στη Γαλλία, όπου η εκτεταμένη χρήση της «τυποποιημένης σύμβασης υπερβολαβίας» στην παράδοση, που προστατεύει τις κύριες εταιρείες λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία που θα μπορούσαν να συνδεθούν με την υποταγή (το λεγόμενο «όπλο κατά της υπερβολαβίας»), συνεπάγεται ότι οι υπερβολάβιοι δεν έχουν ουσιαστικά καμία συλλογική εκπροσώπηση ούτε μπορούν να διαπραγματευτούν οποιαδήποτε συλλογική σύμβαση που να καλύπτει τους οδηγούς διανομής.

Η ψηφιοποίηση αποτελεί πλεονέκτημα στην Amazon για την αύξηση της απόδοσης και της αποδοτικότητας, ώστε να κερδίσει μερίδια αγοράς, με την τυποποίηση στις αποθήκες που συνεπάγεται έναν αυστηρό καταμερισμό εργασίας και επαναλαμβανόμενες (σωματικά απαιτητικές) εργασίες με προηγμένη ψηφιακή υποστήριξη. Η αυτοματοποίηση στις αποθήκες αναπτύσσεται μέσω της Amazon Robotics, της οποίας ο αντίκτυπος στα επίπεδα απασχόλησης είναι δυνητικά πολύ υψηλός, αλλά επί του παρόντος υπό έλεγχο. Από την άλλη πλευρά, ο ψηφιακός έλεγχος των εργαζομένων είναι εκτεταμένος και πολύ προηγμένος, μέσω της χρήσης ψηφιακών συσκευών, καρτών και σαρωτών που παρακολουθούν τη διαδικασία εργασίας, τα διαλείμματα, τις συζητήσεις, τις επισκέψεις στην τουαλέτα και την απόδοση όσον αφορά τον αριθμό των εμπορευμάτων που στοιβάζονται, συλλέγονται ή συσκευάζονται. Το ίδιο ισχύει και για

την παρακολούθηση των οδηγιών με τη χρήση του τεχνολογικού συστήματος που παρέχει η Amazon. Ερευνήθηκε επίσης το παράδειγμα ενός φορέα ηλεκτρονικού εμπορίου με έδρα την ΕΕ: Allegro (εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου με έδρα την Πολωνία). Η εταιρεία μπορεί να συγκριθεί με την Amazon όσον αφορά το επιχειρηματικό και λειτουργικό μοντέλο, καθώς οδηγείται προς την κάθετη ολοκλήρωση της αλυσίδας εφοδιασμού για τον έλεγχο ολόκληρης της διαδικασίας πωλήσεων και παράδοσης με βάση το σύστημα παράδοσης σε ένα εκτεταμένο δίκτυο θυρίδων δεμάτων.

Εναλλακτικά επιχειρηματικά μοντέλα ηλεκτρονικού εμπορίου εντοπίστηκαν επίσης μέσω των περιπτώσιολογικών μελετών, δηλαδή της εταιρείας Coolblue στο Βέλγιο και της εταιρείας Mercadona Online στην Ισπανία. Σε αυτές τις περιπτώσεις προτιμήθηκε η άμεση ενσωμάτωση ολόκληρης της αλυσίδας εφοδιασμού, με ηλεκτρονικό κατάστημα, φυσικά καταστήματα και εσωτερική υπηρεσία παράδοσης. Καθώς δεν πραγματοποιείται σχεδόν καμία εξωτερική ανάθεση μέσω της αλυσίδας υπεργολαβίας, το καθεστώς απασχόλησης χορηγείται σχεδόν σε όλους τους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών, και η συντριπτική πλειοψηφία των συμβάσεων εργασίας αποδείχθηκε μόνιμη και ικανοποιητική από οικονομική άποψη. Ο κοινωνικός διάλογος σε αυτές τις εταιρείες περιγράφεται ως ενεργός και συνεργατικός, σε αντίθεση με ό,τι παρατηρήθηκε στην Amazon, και όλοι οι εργαζόμενοι καλύπτονται από την ίδια συλλογική σύμβαση εργασίας, γεγονός που καθιστά δυνατή την αποφυγή διακρίσεων.

Κοινωνική Προοπτική

Οι δραστηριότητες του έργου, οι συζητήσεις με τους εργαζόμενους και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, καθώς επίσης οι περισσότερες εθνικές μελέτες περίπτωσης, έδειξαν ότι οι τάσεις της απασχόλησης στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου ήταν θετικές, με ταχεία αύξηση κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 και σταθεροποίηση σήμερα. Καταγράφονται έντονες, διαρθρωτικές διακυμάνσεις που συνδέονται με εποχιακές περιόδους αιχμής, γεγονός που υποδηλώνει διαρθρωτική εργασιακή ανασφάλεια σε όλα τα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού.

Η έρευνα του έργου TeamHub και η πλούσια προηγούμενη βιβλιογραφία έχουν δείξει ότι οι συνθήκες εργασίας τείνουν να είναι χαμηλού επιπέδου στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής. Όσον αφορά τις δραστηριότητες αποστολής, ιδίως τις δραστηριότητες παράδοσης του τελευταίου χιλιομέτρου, αναφέρεται διαρθρωτική επισφάλεια των συνθηκών εργασίας που συνδέεται με τις εκτεταμένες διαδικασίες εξωτερικής ανάθεσης και υπεργολαβίας, καθώς και η αύξηση ορισμένων κινδύνων, όπως η εικονική αυτοαπασχόληση, η υπερβολική εργασιακή πίεση, οι μεγαλύτερες βάρδιες εργασίας, η εντατικοποίηση των ρυθμών εργασίας και η έλλειψη συνδικαλιστικών δικαιωμάτων και συλλογικής διαπραγματευτικής κάλυψης. Όσον αφορά τις αποθηκευτικές δραστηριότητες, η επισφάλεια των συνθηκών εργασίας συνδέεται με το υψηλό ποσοστό συμβάσεων ορισμένου χρόνου, εφημερίας και διαλείπουσας απασχόλησης ή με την προσωρινή εργασία μέσω εταιρειών ενοικίασης προσωπικού λόγω συχνής περιόδου εποχιακής αιχμής, ενώ η κακή ποιότητα της εργασίας οφείλεται κυρίως στη χαμηλή προβλεψιμότητα του χρόνου εργασίας, στη συχνότητα των υπερωριών, στη νυχτερινή εργασία και στους φυσικούς περιορισμούς που συνδέονται με τη μεταφορά βαρέων φορτίων και τις επαναλαμβανόμενες κινήσεις. Όσον αφορά τις μισθολογικές τάσεις, η επισφάλεια και στα δύο μέρη της αλυσίδας εφοδιασμού συνεπάγεται χαμηλές αμοιβές. Η εργασιακή ανασφάλεια επιφέρει μια σειρά από άλλους κινδύνους που σχετίζονται με την έλλειψη δεξιοτήτων και κατάρτισης, την ανεπαρκή γνώση του εργασιακού περιβάλλοντος, την ανεπαρκή παροχή μέσων ατομικής προστασίας, την έλλειψη επιτήρησης της υγείας και της ασφάλειας και το σχετικό υψηλό ποσοστό εργατικών ατυχημάτων και σωματικών επαγγελματικών ασθενειών. Ο υψηλός ρυθμός εργασίας, η έμφαση στην παραγωγικότητα και η ιδιαιτερότητα του χώρου εργασίας συνδυάζονται, για τους οδηγούς, με την απουσία εγκαταστάσεων υγιεινής, χώρων εστίασης

και ανάπαυσης, γεγονός που δημιουργεί δύσκολες συνθήκες εργασίας. Τέλος, η τεχνολογική ανάπτυξη και η ψηφιοποίηση αυτών των παραγωγικών διαδικασιών φέρνει μαζί της μια σειρά από κινδύνους που σχετίζονται με την εργασία, όπως: οι αποφάσεις που βασίζονται στην αλγοριθμική διαχείριση, οι οποίες έχουν αντίκτυπο στους μισθούς, τους ρυθμούς εργασίας και την υγεία και την ασφάλεια, η αυτοματοποίηση των αποθηκών και τα ρομπότ στα κέντρα διανομής, που μπορεί να έχουν αντίκτυπο στα επίπεδα απασχόλησης, καθώς επίσης η τεχνολογία επιτήρησης και ο ψηφιακός έλεγχος, που έχουν αντίκτυπο στην ιδιωτική ζωή των εργαζομένων και την προστασία των δεδομένων.

Όσον αφορά τα συλλογικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα, το τοπίο είναι πολύ διαφοροποιημένο στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και των logistics στις χώρες που αποτέλεσαν αντικείμενο της παρούσας μελέτης, αλλά γενικά παρατηρείται ένα εχθρικό περιβάλλον για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, πρακτικές παρεμπόδισης και μη αναγνώριση της συνδικαλιστικής οργάνωσης ως διαπραγματευτικού μέρους. Οι εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις φαίνεται να έχουν γενικά επίγνωση των τάσεων που σχετίζονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο και αναφέρθηκαν προηγουμένως, αλλά ο έλεγχός τους και η σχετική ανταπόκριση και ικανότητα εφαρμογής λύσεων διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα. Έχει αναφερθεί ευρέως η δυσκολία σύστασης συνδικαλιστικών εκπροσώπων ή συμβουλίων εργασίας σε επίπεδο επιχείρησης. Πράγματι, η ισχυρή συνδικαλιστική παρουσία στον τομέα αποδείχθηκε ότι σπανίζει, αν δεν απουσιάζει εντελώς⁸, και αυτή η αδυναμία οφείλεται στον υψηλό κατακερματισμό (για τους εργαζόμενους στις αποθήκες, αυτό συνδέεται με τον κατακερματισμό των χωρών εργασίας και την επισφάλεια λόγω εποχικότητας - για τους οδηγούς διανομής, αυτό συνδέεται με την υπεργολαβία, την αυτοαπασχόληση, την έλλειψη φυσικού χώρου εργασίας και την υψηλή κινητικότητα) καθώς και με την υψηλή παρουσία μεταναστών εργαζομένων. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ο ρόλος της μεταναστευτικής εργασίας στον τομέα, καθώς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αρκετές χώρες, τόσο ως προσφορά εργατικού δυναμικού για τις προσφερόμενες επισφαλείς θέσεις εργασίας, όσο και ως πρόβλημα για τις προσπάθειες των συνδικάτων να οργανώσουν τους εργαζόμενους λόγω γλωσσικών και πολιτισμικών εμποδίων. Ένα άλλο στοιχείο κατακερματισμού αφορά το συμβατικό πλαίσιο και τις αρμόδιες συνδικαλιστικές ομοσπονδίες: από τη μία πλευρά ο τομέας της εφοδιαστικής και των μεταφορών και από την άλλη ο τομέας του λιανικού εμπορίου και της διανομής, ανάλογα με το συγκεκριμένο εθνικό πλαίσιο - αυτό καθιστά δύσκολη την άμεση σύγκριση. Επιπλέον, ακόμη και όταν γίνεται διαπραγμάτευση, οι οδηγοί αποκλείονται από την κάλυψη των συλλογικών συμβάσεων, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες παράδοσης παρέχονται σε μεγάλο βαθμό από εξωτερικούς συνεργάτες. Αυτό ισχύει στην Ισπανία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Φινλανδία και την Πολωνία, με τη θετική εξαίρεση που αναφέρεται στην ιταλική μελέτη περίπτωσης. Αυτοί είναι οι κύριοι λόγοι για τους οποίους αναφέρθηκαν από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις οι δυσκολίες στην προσέγγιση και τη συνδικαλιστική οργάνωση των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, οι προσπάθειες διεκδίκησης από τα συνδικάτα, οι απεργίες και οι στρατηγικές νομικές ενέργειες ανέφεραν περιορισμένο αντίκτυπο μέχρι τώρα - με κάποιες θετικές εξαιρέσεις που αναφέρονται στην έκθεση της μελέτης περίπτωσης (αναφέρονται παρακάτω). Ως εκ τούτου, ο κοινωνικός διάλογος, η εμπιστοσύνη και η αμοιβαία αναγνώριση, καθώς και η κατανόηση απαιτούν τη συνεργασία μεταξύ των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των επιχειρήσεων με την υποστήριξη των φορέων χάραξης πολιτικής, προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες για συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Από την έκθεση της μελέτης περίπτωσης προέκυψαν ορισμένες καλές πρακτικές των συνδικαλιστικών οργανώσεων που αξίζει να αναφερθούν. Οι εκστρατείες βάσης (κινητοποίηση των πολιτών από τη βάση) και οι αναφορές αποδείχθηκαν ότι έχουν σημαντική συμβολική λειτουργία και ότι αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για τη συνδικαλιστική οργάνωση του εργατικού δυναμικού στον τομέα σε αρκετές χώρες, ιδίως στη Γερμανία και την Πολωνία. Οι στρατηγικές δικαστικές προσφυγές αποδείχθηκαν

⁸ Η Πολωνία και η Εσθονία επισήμαναν την ολική απουσία συνδικαλιστικών δυνάμεων, καθώς και τη δυσκολία να εισέρθουν στις επιχειρήσεις του τομέα logistics και να οργανώσουν τους εργαζόμενους.

επιτυχείς σε αρκετές χώρες, ιδίως για την απόδειξη της εικονικής αυτοαπασχόλησης (Ισπανία) και της παράνομης παρεμπόδισης μιας εργατικής διαφοράς (Πολωνία), καθώς και για την επιβολή αποζημίωσης για αναρρωτικές άδειες, εργατικά ατυχήματα και μέτρα που σχετίζονται με τον COVID-19 στον τομέα (Γαλλία). Από την άλλη, οι απόπειρες απεργίας απέτυχαν κάθε φορά που δεν ήταν γενικές απεργίες ικανές να εμπλέξουν εργαζόμενους πολλών αποθηκών και οδηγούς διανομής (Ιταλία), ενώ οι τοπικές απεργίες που δεν ήταν συγχρονισμένες μεταξύ διαφορετικών αποθηκών και δεν κάλυπταν ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού αποδείχθηκαν αναποτελεσματικές στο να φέρουν τις εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων (Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία). Η ικανότητα κινητοποίησης των εργαζομένων προέρχεται προφανώς από τη συνδικαλιστική τους οργάνωση και τον ακτιβισμό τους στο χώρο εργασίας. Ωστόσο, η παρουσία και η εδραίωση των συνδικάτων στον χώρο εργασίας αποδείχθηκε πολύ απαιτητική και προβληματική, λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες κατακερματισμού του εργατικού δυναμικού που επισημάνθηκαν προηγουμένως. Τα αντιπροσωπευτικά εργαλεία και η φυσική παρουσία των συνδικάτων, όπως οι αντιπρόσωποι των συνδικάτων σε επίπεδο επιχείρησης (Ιταλία), οι γραμματείς έργου (Γερμανία) και τα συμβούλια εργασίας (Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία), καθώς και τα δημοκρατικά εργαλεία, όπως οι συνδικαλιστικές συνελεύσεις και το δημοψήφισμα, αποδείχθηκαν χρήσιμα όπου αυτά αφορούν ήδη παραδοσιακές συνδικαλιστικές πρακτικές (Ιταλία, Βέλγιο, Φινλανδία, Ισπανία, Γερμανία) - αλλά ο κατάλληλος συντονισμός σε εθνικό επίπεδο παραμένει ένας βασικός στόχος που είναι δύσκολο να επιτευχθεί (εφικτό μόνο στην Ιταλία). Επιπλέον, οι προσπάθειες αυτές σπάνια επεκτάθηκαν στους οδηγούς διανομής (Ισπανία, Γερμανία, Γαλλία, Φινλανδία, Πολωνία, με εξαίρεση την Ιταλία). Αυτό αντανακλάται στη δυσκολία του συνδικάτου να κερδίσει την αναγνώριση από την εργοδοτική πλευρά και να συμμετάσχει σε συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες απέτυχαν στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Πολωνία, με θετικές εξαιρέσεις στην Ιταλία (υπογραφή πρωτοκόλλου για ένα κοινό σύστημα εργασιακών σχέσεων με την Amazon και έναρξη διαπραγματεύσεων σε εθνικό επίπεδο σε αυτή τη βάση, υπογραφή εθνικής συλλογικής σύμβασης σε δεύτερο επίπεδο που καλύπτει τις εταιρείες διανομής στην αλυσίδα εφοδιασμού της Amazon) και στην Ισπανία (διαπραγμάτευση και εφαρμογή συλλογικής σύμβασης σε επίπεδο εταιρείας σε αποθήκη της Amazon στη Μαδρίτη - συμμετοχή στη διαπραγμάτευση για σχέδια που αφορούν την ισότητα των φύλων και το πρωτόκολλο για την πρόληψη της σεξουαλικής και έμφυλης παρενόχλησης). Δυστυχώς, στην Εσθονία δεν έχουν εντοπιστεί συνδικαλιστικές δραστηριότητες στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής. Στην Ελλάδα, από την άλλη πλευρά, ο τομέας της λιμενικής εφοδιαστικής, ο οποίος συνδέεται στενά με τον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, πάσχει από την ιστορική κληρονομιά του συνδικαλιστικού κατακερματισμού και της έντονης πολιτικοποίησης, από την οποία απορρέει η έλλειψη δύναμης να επηρεάσει τις πολιτικές των Κινέζων επενδυτών.

Περιβαλλοντική Προοπτική

Οι ερευνητικές δραστηριότητες του έργου και οι συζητήσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των ημερών Team Hub έδειξαν ότι η άνοδος του ηλεκτρονικού εμπορίου, ιδίως κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, άλλαξε το πρότυπο κατανάλωσης επηρεάζοντας τη γεωγραφία της επικράτειας και τη διαχείριση των δημόσιων χώρων.

Το μοντέλο κατανάλωσης των σούπερ μάρκετ που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 αντιστοιχεί σε μια εποχή μαζικής κατανάλωσης που επηρέασε αρνητικά και περιόρισε την πρακτική του καταναλωτή να αγοράζει αγαθά από τοπικές επιχειρήσεις. Την τελευταία δεκαετία, η γέννηση του ηλεκτρονικού εμπορίου συνέβαλε στον επανασχεδιασμό των παραγωγικών διαδικασιών και χώρων με τον πολλαπλασιασμό των αποθηκών logistics, με ιδιαίτερη αναφορά στα κέντρα διανομής (δηλαδή, αποθήκες μεσαίου μεγέθους για το τελικό στάδιο της διαδικασίας παράδοσης) στις περιοχές των πόλεων μακριά από το κέντρο (περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής παραγωγής) που είναι σε θέση να εξασφαλίσουν γρήγορη παράδοση

κατ' οίκον.

Ο αντίκτυπος του πολλαπλασιασμού των αποθηκών εφοδιασμού είναι, μεταξύ άλλων, η ανεξέλεγκτη μετατόπιση από χώρους λιανικής πώλησης και σουπερ μάρκετ σε κόμβους (hubs) εφοδιασμού, η οποία συνεπάγεται και ανεξέλεγκτη χρήση γης. Πράγματι, το μοντέλο των κόμβων εφοδιασμού υφίσταται ένα ρυθμιστικό κενό, το οποίο συνεπάγεται ότι η δημιουργία νέων αποθηκών επαφίεται στην άνιση αντιπαράθεση μεταξύ των μεγάλων παικτών των εφοδιαστικών και του ηλεκτρονικού εμπορίου που αποφασίζουν να επενδύσουν σε μια περιοχή και των τοπικών διοικήσεων. Η εξάπλωση των αποθηκών logistics, που δεν διέπεται από συγκεκριμένες πολεοδομικές και εμπορικές ρυθμίσεις και σχέδια, είναι μια χαμένη ευκαιρία για τη διαχείριση του φαινομένου με την ανάπτυξη προσαρμοσμένων διαδικασιών, σχεδίων χρήσης γης, δημόσιων έργων και δίκαιων φορολογικών συστημάτων, προκειμένου να προστατευθεί η περιοχή, να εξασφαλιστεί ο κοινός πολεοδομικός σχεδιασμός και να συμβάλουν οι παίκτες του ηλεκτρονικού εμπορίου στην ανάπτυξη της κοινότητας.

Από την άλλη πλευρά, ο αντίκτυπος των ροών παράδοσης του τελευταίου χιλιομέτρου που συνδέονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο επέφερε μεγάλη αύξηση της αστικής κυκλοφορίας και των κινδύνων για την οδική ασφάλεια, λόγω του γεγονότος ότι οι παραδόσεις του τελευταίου χιλιομέτρου πραγματοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά με τροχοφόρα οχήματα. Η αύξηση των οδικών μεταφορών γενικά, τόσο από τη μία αποθήκη στην άλλη, όσο και από ένα κέντρο διανομής στους καταναλωτές (σπίτια ή θυρίδες δεμάτων) έχει σημαντικές επιπτώσεις όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι παγιωμένες προσδοκίες των καταναλωτών για γρήγορη παράδοση φαίνεται να υπερισχύουν ακόμη έναντι της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τομέα και της ικανότητας λήψης συνειδητών και βιώσιμων αποφάσεων. Ένα άλλο αυξανόμενο φαινόμενο, ως εναλλακτική λύση στην κατ' οίκον παράδοση, είναι η εξάπλωση ενός εκτεταμένου δικτύου θυρίδων δεμάτων στα αστικά κέντρα των πόλεων, το οποίο φαίνεται να έχει πράγματι θετικές επιπτώσεις στη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης των πόλεων. Ενώ διαφαίνεται μια επιτακτική ανάγκη για τις συνδικαλιστικές οργανώσεις να διευρύνουν την προοπτική πέρα από τις συνθήκες εργασίας και να αγκαλιάσουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα που αναδύονται από τον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, οι πράσινοι στόχοι και οι στόχοι μηδενικών εκπομπών σε επίπεδο ΕΕ, καθώς και το υψηλότερο κόστος καυσίμων που αναφέρθηκε τους τελευταίους μήνες, ενισχύουν τις μεταβατικές προσπάθειες ορισμένων εταιρειών προς τη χρήση υβριδικών ή ηλεκτρικών οχημάτων.

Συστάσεις πολιτικής του TeamHub

Με βάση τις προτάσεις των προηγούμενων φάσεων του έργου, εκπονήθηκαν συστάσεις πολιτικής που απευθύνονταν στους φορείς χάραξης πολιτικής και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Οι εν λόγω συστάσεις έχουν ως στόχο την ενθάρρυνση της επιδίωξης βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων και εργασιακών σχέσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου, προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα του τομέα.

Οικονομική Προοπτική

1. Θέμα: Πρακτικές υπεργολαβίας

1.1 Σύσταση: «Περιορισμός των αλυσίδων υπεργολαβίας»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής (σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο)

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελετών περίπτωσης, οι αλυσίδες υπεργολαβίας είναι ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής, το οποίο επιφέρει αρνητικές συνέπειες στη διασφάλιση των συνθηκών εργασίας για τους εξωτερικούς εργαζομένους, ενώ απαλλάσσει τη μητρική εταιρεία από την ευθύνη για τη διασφάλιση καλών συνθηκών και για αποζημίωση σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Περιγραφή:

Η νομοθεσία θα πρέπει να απαγορεύει την υπεργολαβία των «βασικών δραστηριοτήτων», δηλαδή την απαγόρευση της υπεργολαβίας για τις κύριες λειτουργίες και τις βασικές δραστηριότητες των εταιρειών.

Η νομοθεσία θα πρέπει να περιορίσει τη χρήση των βαθμίδων υπεργολαβίας, θέτοντας ως ανώτατο όριο ένα υποεπίπεδο, και να απαγορεύσει την υπεργολαβία όταν αφορά μόνο την εργασία.

Στα εθνικά πλαίσια όπου αυτό δεν έχει ήδη προβλεφθεί μέσω του νόμου ή των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η νομοθεσία θα πρέπει να θεσπίσει ένα ολοκληρωμένο σύστημα αστικής αλληλέγγυας ευθύνης (πλήρης αλυσίδα δραστηριοτήτων εργολαβίας και υπεργολαβίας), διασφαλίζοντας ότι όλες οι οντότητες (πελάτης, εργολάβοι και υπεργολάβοι) είναι υπεύθυνες για τις παραβιάσεις. Αυτό θα πρέπει να καλύπτει ένα φάσμα εργασιακών και κοινωνικών ζητημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, των φόρων, της υγείας και της ασφάλειας και των δικαιωμάτων συλλογικών διαπραγματεύσεων. Θα πρέπει να καλύπτει επίσης τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων. Με αυτόν τον τρόπο, οι εργασιακές και περιβαλλοντικές παραβιάσεις που διαπράττονται από οποιαδήποτε εταιρεία της αλυσίδας υπεργολαβίας μπορούν να είναι διεκδικήσιμες και να αποζημιώνονται απευθείας κατά της κύριας αναθέτουσας εταιρείας.

1.2 Σύσταση: «Διασφάλιση ίσης μεταχείρισης σε όλες τις αλυσίδες υπεργολαβιών»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής (σε εθνικό επίπεδο)

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελετών περίπτωσης, η ανάθεση δραστηριοτήτων σε τρίτους και η πρακτική της υπεργολαβίας οδηγούν σε άνιση μεταχείριση μεταξύ των άμεσων εργαζομένων της μητρικής εταιρείας και των εργαζομένων των υπεργολαβικών εταιρειών. Αυτό επεκτείνεται στους εργαζόμενους που προσλαμβάνονται μέσω εταιρειών ενοικίασης προσωπικού ή εργάζονται υπό καθεστώς εικονικής αυτοαπασχόλησης, μεταξύ άλλων, μέσω της εφαρμογής συλλογικών συμβάσεων με χαμηλότερες οικονομικές και κανονιστικές εγγυήσεις. Σε συνθήκες πλήρους ίσης μεταχείρισης δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα στην υπεργολαβία και την εξωτερική ανάθεση που να συνδέεται με χαμηλότερο κόστος εργασίας και της υγείας και της ασφάλειας. Η εθνική νομοθεσία θα συμβάλει στη διασφάλιση καλύτερων συνθηκών εργασίας και εργασιακών σχέσεων, καθώς θα υποστηρίξει επίσης την ποιότητα των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Καλές πρακτικές στην Ιταλία: η FILT-CGIL εισήγαγε έναν κανόνα στην εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας του τομέα στην Ιταλία (άρθρο 42 της ΣΣΕ), ο οποίος υποχρεώνει τις εταιρείες που ανήκουν στην αλυσίδα εφοδιασμού μιας ηγετικής εταιρείας που εφαρμόζει την εν λόγω ΣΣΕ να εφαρμόζουν την ίδια ΣΣΕ στους εργαζόμενους τους. Αυτό αποδείχθηκε πρόοδος που οδήγησε σε σημαντικές διαδικασίες εσωτερίκευσης στην Ιταλία, σε συνδυασμό με άλλους θετικούς παράγοντες.

Περιγραφή:

Στα κράτη μέλη θα πρέπει να θεσπιστεί νομοθεσία που να προβλέπει την οικονομική και κανονιστική ίση μεταχείριση των εργαζομένων σε ολόκληρη την αλυσίδα για συμβάσεις και υπεργολαβία, η οποία θα πρέπει να υλοποιηθεί, μεταξύ άλλων μέτρων, καθιστώντας υποχρεωτική την εφαρμογή της κλαδικής εθνικής συλλογικής σύμβασης εργασίας που υπογράφεται από τις πλέον αντιπροσωπευτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις με όλες τις επιχειρήσεις που αποτελούν μέρος της εν λόγω αλυσίδας. Μια τέτοια νομοθεσία θα καθιστούσε λιγότερο συμφέρον για την επικεφαλής εταιρεία να αναθέτει δραστηριότητες και υπηρεσίες σε τρίτους.

1.3 Σύσταση: «Υιοθέτηση υποχρεώσεων εταιρικής Δέουσας Επιμέλειας (Due Diligence) για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής (σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο)

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελετών περίπτωσης, η υπεργολαβία και άλλες πρακτικές εξωτερικής ανάθεσης δραστηριοτήτων προκαλούν «απορρύθμιση» της ευθύνης της μητρικής εταιρείας όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας των εξωτερικά απασχολούμενων εργαζομένων και, κατά συνέπεια, έλλειψη ελέγχου και παρακολούθησης των δραστηριοτήτων τους.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολούθησαν τον δρόμο της υιοθέτησης της οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με

τη Εταιρική Δέουσα Επιμέλεια για τη βιωσιμότητα⁹, η οποία περιλαμβάνει την υποχρέωση των κύριων εταιρειών να προλαμβάνουν, να μετράζουν και να αποκαθιστούν τις δυσμενείς επιπτώσεις στα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα και στο περιβάλλον όσον αφορά τις δικές τους δραστηριότητες, τις δραστηριότητες των θυγατρικών τους και τις δραστηριότητες που διεξάγονται από τους επιχειρηματικούς εταίρους τους στην αλυσίδα δραστηριοτήτων των εταιρειών.

Περιγραφή:

Κατά τη μεταφορά της μελλοντικής οδηγίας της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταστήσουν υποχρεωτική για τις επικεφαλής εταιρείες την εφαρμογή εταιρικής Δέουσας Επιμέλειας για τη βιωσιμότητα σε ολόκληρη την αλυσίδα συμβάσεων και υπεργολαβιών και την αλυσίδα δραστηριοτήτων, ενσωματώνοντάς την στο εσωτερικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων και δημοσιοποιώντας τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής σε ετήσια δήλωση. Η συμμετοχή των συγκριτικά πιο αντιπροσωπευτικών συνδικαλιστικών οργανώσεων θα πρέπει να διασφαλίζεται κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας.

1.4 Σύσταση: «Χρήση της Δέουσας Επιμέλειας (Due Diligence) για στρατηγικές δικαστικές προσφυγές»

Αποδέκτες: Συνδικαλιστικές οργανώσεις (εθνικό επίπεδο)

Αιτιολογία:

Όπως υπογραμμίζεται στην έκθεση περιπτώσεων ανά χώρα, οι στρατηγικές προσφυγές των συνδικάτων αποδείχθηκαν αποτελεσματικές σε αρκετές χώρες όπου η οργάνωση σε επίπεδο χώρου εργασίας και οι απεργίες απέτυχαν. Για παράδειγμα, στη Γαλλία - όπου ο νόμος περί καθήκοντος επαγρύπνησης είναι ήδη σε ισχύ (νόμος αριθ. 2017-399 της 27ης Μαρτίου 2017) - οι στρατηγικές δικαστικές προσφυγές αποδείχθηκαν αποτελεσματικές όταν οργανώθηκαν από κοινού από συνδικαλιστικές οργανώσεις και κλαδικές ΜΚΟ.

Καλή πρακτική: συνδικάτα και ακτιβιστές νομικοί συνεργάζονται για να αυξήσουν τις ευκαιρίες για στρατηγικές προσφυγές στη Γαλλία. Αυτή είναι η προσέγγιση που προτείνει η ένωση Intérêt à agir¹⁰. Υπάρχουν δυνητικά πολύ περισσότερες ευκαιρίες για δικαστικές προσφυγές στη Γαλλία. Τον Δεκέμβριο του 2023, εκδόθηκε απόφαση¹¹ κατά της La Poste. Το συνδικάτο SUD PTT είχε προσφύγει κατά της εταιρείας το 2020 με την αιτιολογία ότι το σχέδιο επαγρύπνησης δεν τηρούσε τη νομοθεσία. Η απόφαση διέταξε τη La Poste να ολοκληρώσει το σχέδιο Δέουσας Επιμέλειας, περιλαμβάνοντας έναν χάρτη κινδύνων και έναν κατάλογο υπεργολάβων και προμηθευτών.

Περιγραφή:

Οι εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις θα πρέπει να οργανώσουν στρατηγικές δικαστικές προσφυγές κατά των επικεφαλής εταιρειών των αλυσίδων υπεργολαβίας σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις Δέουσας Επιμέλειας (που ήδη ισχύουν ή πρόκειται να θεσπιστούν σε εθνικό επίπεδο), καθώς και να αναλάβουν αστικές αλληλέγγυες ευθύνες για εργασιακές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές

9 Στις 24 Απριλίου 2024, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε και υιοθέτησε το κείμενο.

10 <https://www.interetaagir.org/>

11 Tribunal judiciaire de Paris, <https://web.lexisnexis.fr/LexisActu/laposte.pdf>

παραβιάσεις (που ήδη ισχύουν ή πρόκειται να θεσπιστούν σε εθνικό επίπεδο). Τα συνδικάτα θα πρέπει να αναπτύσσουν συλλογικές δράσεις και στρατηγικές δικαστικές προσφυγές σε συνεργασία με κλαδικές ΜΚΟ.

1.5. Σύσταση: «Καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας»

Αποδέκτες: Εθνικές δημόσιες αρχές, Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας

Αιτιολογία:

Όπως υπογραμμίζεται στην έκθεση περιπτώσεων ανά χώρα και στην έκθεση Background Report, οι μηχανισμοί παρακολούθησης, ελέγχου και επιβολής που διενεργούνται από τις εθνικές επιθεωρήσεις εργασίας εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς στον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας και της παράδοσης των εμπορευμάτων και πρέπει να ενισχυθούν.

Περιγραφή:

Η εφαρμογή της παρακολούθησης και των ελέγχων σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού θα πρέπει να ενισχυθεί, με την εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων επιθεώρησης.

Οι εθνικές επιθεωρήσεις εργασίας πρέπει να ενισχυθούν τόσο σε προσωπικό όσο και σε δεξιότητες, υπό το πρίσμα της σύγχρονης οργάνωσης των logistics του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η συχνότητα των επιθεωρήσεων εργασίας θα πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες των τομέων της αποθήκευσης και της παράδοσης.

Η αποτελεσματική εφαρμογή της ενωσιακής και της εθνικής νομοθεσίας, καθώς και της κλαδικής συλλογικής σύμβασης εργασίας, θα πρέπει να ελέγχεται σε όλους τους χώρους εργασίας, ιδίως στις μικρές επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν συλλογικές συμβάσεις εργασίας σε εταιρικό επίπεδο.

Οι επιθεωρητές εργασίας πρέπει να διασφαλίσουν την αποτελεσματική επιβολή των κυρώσεων, ακόμη και σε διασυνοριακό επίπεδο, με την υποστήριξη και την εποπτεία της ELA (Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας).

Κοινωνική Προοπτική

2. Θέμα : Υγεία και ασφάλεια στην εργασία

2.1 Σύσταση: «Εξασφάλιση κατάρτισης σε θέματα υγείας και ασφάλειας για όλους τους εργαζομένους, ανεξάρτητα από τη σύμβαση εργασίας»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής (σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ)

Αιτιολογία:

Στον τομέα των logistics έχει καταγραφεί μια σαφής ανισότητα όσον αφορά την κατάρτιση των εργαζομένων και των εξωτερικών συνεργατών, με αποτέλεσμα το υψηλότερο ποσοστό εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών για τη δεύτερη κατηγορία.

Περιγραφή:

Θα πρέπει να θεσπιστεί νομοθεσία που να καθιστά υποχρεωτική την ειδική εκπαίδευση σε θέματα υγείας και ασφάλειας για όλους τους εργαζομένους πριν από την είσοδό τους στον χώρο εργασίας, ανεξάρτητα από το είδος της σύμβασης εργασίας ή το επίπεδο εκπαίδευσης. Η κατάρτιση σε θέματα υγείας και ασφάλειας πρέπει να καταστεί εφαρμόσιμη με την ενίσχυση των ελέγχων και εκ μέρους των επιθεωρητών εργασίας. Η εκπαίδευση πρέπει να οργανώνεται σε σχέση με το έγγραφο αξιολόγησης κινδύνων για την υγεία και την ασφάλεια (H&S) κάθε επιχείρησης, αυξάνοντάς την εκεί όπου εντοπίζονται οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι. Οι ίσες ευκαιρίες κατάρτισης και επανεκπαίδευσης πρέπει να επεκταθούν σε όλους τους εργαζόμενους που εμπλέκονται στην αλυσίδα των συμβάσεων και υπεργολαβιών του ηλεκτρονικού εμπορίου, με ειδική αναφορά στους κινδύνους που σχετίζονται με τους ρυθμούς και τους φυσικούς περιορισμούς κατά την αποθήκευση και την παράδοση των δραστηριοτήτων.

2.2 Σύσταση: «Διαπραγμάτευση του αλγορίθμου για τους οδηγούς»

Αποδέκτες: Τοπικοί φορείς χάραξης πολιτικής και τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Αιτιολογία:

Τα αλγοριθμικά συστήματα οργάνωσης της εργασίας και οι συσκευές που χρησιμοποιούν οι οδηγοί, οδηγούν σε ορισμένες περιπτώσεις σε υπερφόρτωση εργασίας λόγω του υπερβολικού αριθμού των προς παράδοση δεμάτων και της μη καταμέτρησης των χρόνων παράδοσης (υπέρβαση του ωραρίου οδήγησης) κατά τη διάρκεια των ωρών εργασίας.

Καλή πρακτική: Στην Ιταλία, έχει υπογραφεί μια πειραματική συμφωνία σε επίπεδο Περιφέρειας (Emilia Romagna) στην οποία καταρτίζεται ένας μόνιμος πίνακας παρακολούθησης του φόρτου εργασίας με αναφορά σε συγκεκριμένες καταστάσεις ή διαδρομές. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις εμπλέκονται έτσι στις συγκεκριμένες επιπτώσεις της αλγοριθμικής διαχείρισης και μπορούν να υποβάλλουν τις αναφορές τους στις επιχειρήσεις και στις ενώσεις εργοδοτών, οι οποίες πρέπει να παρέχουν στοιχεία και εργαλεία για την επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονται. Η συμφωνία αυτή κατέστη δυνατή χάρη στην εθνική συλλογική σύμβαση που υπέγραψαν οι CGIL, CILS UIL (συνδικαλιστικές οργανώσεις) με την

Amazon και την AssoDelivery (ένωση εργοδοτών οδηγών), η οποία καθιέρωσε ένα σύστημα εργασιακών σχέσεων στην εφοδιαστική αλυσίδα της Amazon (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την έκθεση μελέτης περίπτωσης).

Περιγραφή:

Οι τοπικοί φορείς χάραξης πολιτικής θα πρέπει να καθιερώσουν συσκέψεις διαπραγμάτευσης με τους κοινωνικούς εταίρους όχι μόνο για τη σύναψη γενικών συλλογικών συμβάσεων αναφορικά με τους οικονομικούς και κανονιστικούς όρους των εργαζομένων, αλλά και για την παρακολούθηση των συνθηκών εργασίας και τη βελτίωση των οργανωτικών πτυχών που επηρεάζουν την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Ειδικότερα, αυτός θα μπορούσε να είναι ο κατάλληλος χώρος διαπραγμάτευσης σε τοπικό επίπεδο για τη συζήτηση και την παρακολούθηση των δρομολογίων παράδοσης των δεμάτων μεταξύ των εταιρειών, των συνδικάτων και των τοπικών διοικητικών αρχών, όπου οι εργαζόμενοι (οδηγοί) και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων μπορούν να επισημάνουν τα προβλήματα με τον φόρτο εργασίας, τους ρυθμούς και τις οδηγίες που παρέχει το αλγοριθμικό σύστημα διαχείρισης σε σχέση με τη συγκεκριμένη και ειδική εμπειρία τους.

3. Θέμα: Διαχείριση μέσω αλγορίθμων

3.1 Σύσταση: «Στρατηγικές δικαστικές προσφυγές κατά των αυτοματοποιημένων αποφάσεων»

Αποδέκτες: Εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση μελέτης περίπτωσης και κατά τη διάρκεια των ημερών TeamHub στη Βαρσοβία και τη Ρώμη, οι ρυθμοί και το φόρτο εργασίας, καθώς και τα χρονοδιαγράμματα αποδεικνύονται ιδιαίτερα έντονα και αγχωτικά για τους εργαζόμενους στις αποθήκες και τους οδηγούς διανομής του τελευταίου χιλιομέτρου. Αυτό συνδέεται συχνά με τα συστήματα που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη ή τα αυτοματοποιημένα συστήματα που λαμβάνουν αποφάσεις για τους εργαζόμενους και τους οδηγούς. Θα ήταν επιθυμητή η παρουσία ενός ανθρώπινου ελέγχου που λαμβάνει την τελική απόφαση ή/και η εξασφάλιση ανθρώπινης ανατροφοδότησης εάν και όταν οι εργαζόμενοι πρέπει να συζητήσουν και να αμφισβητήσουν τις αποφάσεις που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη ή τις αυτοματοποιημένες αποφάσεις.

Περιγραφή:

Στρατηγικές δικαστικές προσφυγές βάσει του άρθρου 22 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων (Καν. ΕΕ 2016/679) θα πρέπει να πραγματοποιηθούν με σκοπό την επιβολή του δικαιώματος των οδηγών διανομής να μην υπόκεινται σε αποφάσεις που βασίζονται αποκλειστικά σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία. Με αυτό τον τρόπο, εγγυάται το δικαίωμα να επιτυγχάνεται ανθρώπινη παρέμβαση εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων (εταιρεία) για να εκφραστεί η άποψη των εργαζομένων και να αμφισβητηθούν οι αυτοματοποιημένες αποφάσεις.

3.2 Σύσταση: «Απαγόρευση των ανεξέλεγκτων και αυτοματοποιημένων συστημάτων λήψης αποφάσεων για τους οδηγούς στο ηλεκτρονικό εμπόριο»

Αποδέκτες: Εθνικοί υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής

Αιτιολογία:

Όπως υπογραμμίζεται στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελετών περίπτωσης, τα αυτοματοποιημένα συστήματα λήψης αποφάσεων εφαρμόζονται όλο και περισσότερο στις εργασίες αποθήκευσης και συσκευασίας σε αποθήκες και στις εργασίες μεταφοράς δεμάτων και παραδόσεις τελευταίου μιλίου. Είναι καλά τεκμηριωμένο πώς οι ρυθμοί και το φόρτο εργασίας, καθώς και οι διαδρομές που επιβάλλονται στους εργαζόμενους από τους αλγόριθμους έχουν προκαλέσει διακρίσεις και έχουν αυξήσει το εργασιακό στρες και τους κινδύνους για την επαγγελματική υγεία και ασφάλεια.

Στις αρχές Μαρτίου 2024, τα κράτη μέλη της ΕΕ κατέληξαν σε συμβιβαστικό κείμενο με σκοπό τη συμφωνία σχετικά με την πρόταση οδηγίας της ΕΕ για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των ατόμων που εργάζονται μέσω ψηφιακής πλατφόρμας εργασίας. Το κείμενο εγκρίθηκε αργότερα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 24 Απριλίου 2024. Οι νέοι κανόνες της ΕΕ διασφαλίζουν ότι ένα άτομο που εκτελεί εργασία μέσω πλατφόρμας δεν μπορεί να απολυθεί ή να απολυθεί με βάση απόφαση που λαμβάνεται από αλγόριθμο ή αυτοματοποιημένο σύστημα λήψης αποφάσεων. Αντιθέτως, οι ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας πρέπει να διασφαλίζουν την ανθρώπινη εποπτεία και να επιτρέπουν την ανθρώπινη επανεξέταση σημαντικών αποφάσεων που επηρεάζουν άμεσα τα πρόσωπα που εκτελούν εργασία σε πλατφόρμες (σχέδια άρθρων 10 και 11).

Περιγραφή:

Τα δικαιώματα διαφάνειας σχετικά με τα αυτοματοποιημένα συστήματα παρακολούθησης και λήψης αποφάσεων, καθώς και ανθρώπινης εποπτείας και αναθεώρησης επί αυτών, θα πρέπει να διασφαλίζονται στους εργαζόμενους σε αποθήκες και στους οδηγούς διανομής που υπόκεινται σε αλγοριθμική διαχείριση από τις εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου, μέσω επιβολής της εθνικής νομοθεσίας. Παρόλο που η εργασία στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου δεν βασίζεται (κατ' ανάγκη) σε πλατφόρμες, μια ομοιότητα μεταξύ των δύο τομέων αφορά το γεγονός ότι η εργασία οργανώνεται μέσω ενός αλγορίθμου που, δεδομένων των ρυθμίσεων που προγραμματίζει η εταιρεία με βάση τους στόχους της, αποφασίζει «αυτόνομα» για τις οδηγίες προς τους οδηγούς ή/και τους εργαζόμενους στην αποθήκη. Δεδομένης αυτής της πτυχής ομοιότητας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, οι αρχές της μελλοντικής οδηγίας θα μπορούσαν να επεκταθούν και στις εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου στο πλαίσιο της εθνικής εναρμόνισής της.

Σε αυτό το πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η τεχνολογία δεν είναι ουδέτερη όσον αφορά παράγοντες διακρίσεων, όπως η σύνθεση του εργατικού δυναμικού κατά φύλο και εθνικότητα, θα πρέπει να αναπτυχθούν αντίμετρα για τις αλγοριθμικές προκαταλήψεις που κινδυνεύουν να προκαλέσουν άμεσες και έμμεσες φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις στον εργασιακό χώρο.

4. Θέμα: Μειονότητες και διακρίσεις

4.1 Σύσταση: «Ενίσχυση της συνδικαλιστικής οργάνωσης των μεταναστών εργαζομένων»

Αποδέκτες: Τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις και εκπρόσωποι στους τόπους εργασίας

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελέτης περίπτωσης, η μεγάλη παρουσία μεταναστών εργαζομένων (από την ΕΕ και τρίτες χώρες) στον τομέα της εφοδιαστικής και της διανομής δημιουργεί προβλήματα και περιορισμούς στη συνδικαλιστική εκπροσώπηση λόγω των γλωσσικών και πολιτισμικών εμποδίων μεταξύ αυτών των κοινοτήτων εργαζομένων και των εθνικών συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Περιγραφή:

Η προσπάθεια των συνδικάτων σε τοπικό επίπεδο και σε επίπεδο επιχείρησης θα πρέπει να ασχοληθεί με τον εντοπισμό, τη συνδικαλιστική οργάνωση, την καθοδήγηση και την ενδυνάμωση των εργαζομένων από διάφορες μεταναστευτικές κοινότητες που απασχολούνται στον τομέα, έτσι ώστε να μπορούν να ενεργούν ως διαμεσολαβητές με συναδέλφους από τις ίδιες κοινότητες, τόσο με σκοπό την αυτό-χειραφέτηση όσο και την έναρξη διαλόγου με τη συνδικαλιστική οργάνωση, προκειμένου να καθιερώσουν πρακτικές συνδικαλισμού και συλλογικής εκπροσώπησης, ενδεχομένως με την ένταξη αυτών των εργαζομένων στο συνδικάτο.

Εκτός από τις πιο παραδοσιακές συνδικαλιστικές δραστηριότητες, οι εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις θα πρέπει να οργανώσουν στοχευμένες πρωτοβουλίες, όπως η δημιουργία συμβουλευτικής υπηρεσίας στους κόμβους (hub) εφοδιαστικής, που θα απευθύνεται σε εργαζόμενους που ανήκουν σε διαφορετικές εθνικές ομάδες, για θέματα όπως η πρόσβαση στη στέγαση και στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη στις κοινότητες των περιοχών όπου εγκαθίστανται αυτοί οι κόμβοι (hub) εφοδιαστικής.

5. Θέμα: Ρόλος και δραστηριότητες των συνδικάτων

5.1 Σύσταση: «Ενίσχυση της πολιτικής στήριξης στις κλαδικές συλλογικές διαπραγματεύσεις»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής και δημόσιες αρχές (σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ)

Αιτιολογία:

Όπως υπογραμμίζεται στην έκθεση Background Report και στην έκθεση μελέτης περίπτωσης, ο τομέας του ηλεκτρονικού εμπορίου και των logistics έχει αποδειχθεί δύσκολος χώρος για τη συνδικαλιστική οργάνωση και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Έχει καταγραφεί η έλλειψη πολιτικής στήριξης με στόχο την υπέρβαση του προβλήματος της μη αναγνώρισης των συνδικάτων ως διαπραγματευτικού εταίρου από τις εταιρείες του τομέα. Σε αυτό το δύσκολο πλαίσιο, μια καλή πρακτική προέκυψε στην Ιταλία, όπου, μετά από μεγάλες κινητοποιήσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων που έφεραν το θέμα στην προσοχή της κεντρικής πολιτικής σκηνής, ο Ιταλός Υπουργός Εργασίας αναγνώρισε τη σημασία της επίτευξης

συλλογικής σύμβασης για τη χώρα και δημιούργησε ένα τραπέζι διαπραγματεύσεων που ενθάρρυνε την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος.

Περιγραφή:

Η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των φορέων χάραξης πολιτικής και των δημόσιων αρχών προς την αμοιβαία αναγνώριση των επιχειρήσεων και των συνδικάτων στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής ως διαπραγματευτικών μερών, θα πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες διαπραγμάτευσης και η ταχεία σύναψη συλλογικών συμβάσεων για τη ρύθμιση και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον τομέα.

5.2 Σύσταση: «Ενίσχυση των συνδικαλιστικών στρατηγικών όσον αφορά τους οδηγούς διανομής του τελευταίου χιλιομέτρου»

Αποδέκτες: Εθνικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις

Αιτιολογία:

Όπως τονίζεται στην έκθεση μελέτης περίπτωσης, οι δυσκολίες στη συνδικαλιστική οργάνωση και εκπροσώπηση αναδείχθηκαν με ιδιαίτερη αναφορά για τους εργαζόμενους στις δραστηριότητες παράδοσης του τελευταίου χιλιομέτρου, όπου οι οδηγοί απασχολούνται σε μεγάλο βαθμό με υπεργολαβίες, ενώ η έλλειψη φυσικού χώρου εργασίας και η μεγάλη κινητικότητα των εργασιακών δραστηριοτήτων εμποδίζουν τους εργαζόμενους να συναντηθούν, να αναπτύξουν ταξική συνείδηση και να μοιραστούν κοινές ανησυχίες σχετικά με τις συμβατικές και εργασιακές συνθήκες.

Περιγραφή:

Οι εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις πρέπει να ενισχύσουν τις στρατηγικές συνδικαλισμού, κινητοποίησης και συλλογικής διαπραγμάτευσης όσον αφορά τους πιο αδύναμους κρίκους της αλυσίδας εφοδιασμού του ηλεκτρονικού εμπορίου, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στις δραστηριότητες παράδοσης δεμάτων του τελευταίου χιλιομέτρου με ειδικές και προσαρμοσμένες στρατηγικές, δεδομένου ότι έως τώρα έχουν επικεντρωθεί περισσότερο στη δημιουργία εκπροσώπησης σε επίπεδο χώρου εργασίας στον τομέα της αποθήκευσης.

5.3 Σύσταση: «Αντιμετώπιση των δυσκολιών και των διαφορών στη συνδικαλιστική οργάνωση στα κράτη μέλη»

Αποδέκτες: Συνδικαλιστικές οργανώσεις σε επίπεδο ΕΕ (π.χ.: ETUC, ETF)

Αιτιολογία:

Όπως τονίζεται στην έκθεση μελέτης περίπτωσης, σε εθνικό επίπεδο προέκυψαν τεράστιες διαφορές στην ικανότητα συνδικαλισμού των εθνικών οργανώσεων όσον αφορά τον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής. Πράγματι, ενώ σε ορισμένες χώρες που συμμετείχαν στη μελέτη τα συνδικάτα αποδείχθηκαν ικανά να λειτουργήσουν τόσο σε επίπεδο εθνικών, κλαδικών διαπραγματεύσεων, όσο και σε επίπεδο εκπροσώπησης στους χώρους εργασίας, σε άλλες οι εμπειρίες περιορίστηκαν σε σποραδικούς

χώρους εργασίας. Σε ορισμένους άλλους χώρους εργασίας, η συνδικαλιστική οργάνωση απουσιάζει εντελώς.

Περιγραφή:

Οι ευρωπαϊκές συνδικαλιστικές συνομοσπονδίες και οι κλαδικές ομοσπονδίες θα πρέπει να ασχοληθούν και να ασκήσουν «πίεση» για το πώς και γιατί οι εθνικές οργανώσεις-μέλη τους αποτυγχάνουν στην οργάνωση των εργαζομένων στα logistics και στην παράδοση δεμάτων, καθώς και να καθοδηγήσουν και να εκπαιδεύσουν τα τοπικά συνδικάτα ώστε να βελτιώσουν την ικανότητά τους να συνδικαλίζονται, ιδίως σε χώρες όπου τα συνδικάτα είναι πιο αδύναμα. Θα μπορούσαν να εφαρμοστούν μέτρα που αποδεικνύονται πιο αποτελεσματικά για αμοιβαία εκμάθηση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών με εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η ETF θα πρέπει να αναπτύξει ένα ετήσιο εργαλείο παρακολούθησης για τον έλεγχο των βελτιώσεων, ιδίως σε χώρες με παντελή έλλειψη συνδικαλιστικής παρουσίας στον τομέα των logistics του τελευταίου χιλιόμετρου.

5.4 Σύσταση: «Προσέγγιση της συνδικαλιστικής οργάνωσης από τη βάση προς τα πάνω»

Αποδέκτες: Εθνικές και τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στη μελέτη περίπτωσης χώρας, ορισμένα εθνικά συνδικάτα δυσκολεύονται να οργανώσουν τη συνδικαλιστική δραστηριότητα και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής σε εθνικό επίπεδο, λόγω του κατακερματισμένου χαρακτήρα των χώρων εργασίας και της έλλειψης αναγνώρισης ως διαπραγματευτικού εταίρου από τις μεγάλες εταιρείες. Ωστόσο, έχουν καταγραφεί καλές εμπειρίες συνδικαλισμού και εκπροσώπησης στον χώρο εργασίας και σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένα κλασικά συνδικαλιστικά εργαλεία, όπως οι συνελεύσεις στους χώρους εργασίας και οι εκστρατείες συνδικαλισμού, έχουν χρησιμοποιηθεί θετικά.

Περιγραφή:

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο τομέας του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής δεν διαθέτει μεγάλη συνδικαλιστική εκπροσώπηση και λαμβάνοντας υπόψη τους λίγους διαθέσιμους πόρους, η συνδικαλιστική στρατηγική θα πρέπει να ξεκινήσει με την οικοδόμηση της συνδικαλιστικής δύναμης και της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης στο χώρο εργασίας και όχι σε κλαδικό επίπεδο, προκειμένου να μπει σε μια πορεία θετικής ανατροφοδότησης και στη συνέχεια να προσπαθήσει να την αναπαράγει σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Η επικοινωνιακή στρατηγική των συνδικάτων θα πρέπει να ανανεωθεί, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι εργαζόμενοι προσεγγίζονται από τις πληροφορίες και τα οφέλη της συνδικαλιστικής συμμετοχής και της δέσμευσης σε επίπεδο χώρου εργασίας. Αυτό θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις χώρες όπου η συνδικαλιστική δραστηριότητα είναι αδύναμη και όπου υπάρχει μεγάλη πιθανότητα μεμονωμένοι εργαζόμενοι να μην είναι μέλη των συνδικάτων. Σε αυτές τις χώρες, η απλή αύξηση της προβολής μεταξύ αυτών των εργαζομένων με οποιονδήποτε τρόπο θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάποια προσέλευση των εργαζομένων αυτών, καθώς και η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις συνδικαλιστικές δραστηριότητες στον τομέα είναι χαμηλή και συνεπώς το συναίσθημα είναι περισσότερο ανύπαρκτο

παρά αρνητικό. Οι παραδοσιακές δραστηριότητες των μέσων ενημέρωσης, όπως η πληρωμένη κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης και τα νέα μέσα ενημέρωσης, όπως η παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή οι στοχευμένες διαδικτυακές διαφημίσεις, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως σπίθα σε αυτούς τους χώρους. Τα νέα μέσα ενημέρωσης μπορούν ειδικά να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του κατακερματισμένου χαρακτήρα του κοινού - οι εργαζόμενοι συχνά δεν είναι συνδεδεμένοι με μία μόνο τοποθεσία ή ακόμη και με έναν μόνο εργοδότη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και πιο απλές δραστηριότητες θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές, αλλά συχνά τα συνδικάτα δεν διαθέτουν τους κατάλληλους πόρους ακόμη και για την οργάνωση «επί τόπου».

5.5 Σύσταση: «Προσέγγιση των απεργιών από πάνω προς τα κάτω»

Αποδέκτες: Εθνικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις

Αιτιολογία:

Όπως τονίζεται στην έκθεση μελέτης περίπτωσης, μόνο οι γενικές απεργίες αποδείχθηκαν αποτελεσματικές, αποδεικνύοντας την ικανότητα να επηρεάσουν και να βελτιώσουν τις συνολικές συνθήκες στον ιδιαίτερα κατακερματισμένο τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής αλυσίδας. Αυτές οι απεργίες αφορούσαν ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού από τις αποθήκες έως τις δραστηριότητες μεταφοράς και παράδοσης (π.χ. Ιταλία, Μάρτιος 2021, όπου μια εθνική απεργία αφορούσε όλους τους μεγάλους κόμβους (hub), όλες τις μεσαίες και μικρές αποθήκες και ολόκληρη την αλυσίδα παράδοσης σε όλη τη χώρα). Από την άλλη πλευρά, οι μη συγχρονισμένες απεργίες ή οι απεργίες που πραγματοποιήθηκαν σε μεμονωμένες αποθήκες είχαν μικρό αντίκτυπο στην πρόοδο των διαπραγματεύσεων (π.χ. Γαλλία, Γερμανία).

Περιγραφή:

Οι κινητοποιήσεις και οι απεργίες στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου και της εφοδιαστικής, όταν οργανώνονται, θα πρέπει να αφορούν ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού και της υπερβολαβίας και όχι μόνο μεμονωμένες εγκαταστάσεις και αποθήκες, καλύπτοντας τόσο τις δραστηριότητες αποθήκευσης όσο και τις δραστηριότητες παράδοσης.

Περιβαλλοντική Προοπτική

6. Θέμα: Καταπολέμηση του greenwashing στο ηλεκτρονικό εμπόριο

6.1 Σύσταση: «Ενίσχυση των υποχρεώσεων υποβολής μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων για τις εταιρείες»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής της ΕΕ

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση Background Report, στην έκθεση μελέτης περίπτωσης και στην Ημέρα TeamHub στη Βαρσοβία, οι εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου και εφοδιαστικής αρχίζουν να κατανοούν τη σημασία των περιβαλλοντικών πολιτικών, ιδίως στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Ωστόσο, συχνά οι πολιτικές που παρουσιάζουν και αναφέρουν οι εταιρείες είναι στην πραγματικότητα αναποτελεσματικές όσον αφορά τη μείωση των παραγόμενων εκπομπών ρύπων και των αρνητικών τους επιπτώσεων στο περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Περιγραφή:

Οι εταιρικές υποχρεώσεις υποβολής μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων, ιδίως όσον αφορά τις περιβαλλοντικές και κλιματικές επιπτώσεις στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις για τις εν λόγω εταιρείες, δηλαδή τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των υπερβολικών, καθώς και τις πολιτικές πρόληψης και μετριασμού που εφαρμόζει η επικεφαλής εταιρεία της αλυσίδας υπερβολικής. Τα δεδομένα και οι πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τις πολιτικές των εταιρειών ηλεκτρονικού εμπορίου θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμα και ελέγξιμα για τους χρήστες και τους καταναλωτές.

Επίσης, ακόμη και όταν είναι ίσως αποτελεσματικές στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων, ορισμένες «πράσινες» πολιτικές μπορεί να αποβούν εις βάρος των εργαζομένων, π.χ. αύξηση της αποδοτικότητας που οδηγεί σε λιγότερες εκπομπές ή αποτελεσματικότερη λειτουργία των κόμβων (hub) εφοδιαστικής, αλλά οδηγεί σε απολύσεις εργαζομένων ή εργολάβων. Συνεπώς, οι επιπτώσεις στους εργαζομένους θα πρέπει να αναλύονται σε κάθε τέτοια μη χρηματοοικονομική αναφορά.

6.2 Σύσταση: «Ραντάρ Περιβάλλοντος και Εργασίας στις επιχειρήσεις και τις διοικήσεις».

Αποδέκτες: Εθνικές και τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Αιτιολογία:

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση μελέτης περίπτωσης και στις ημέρες TeamHub της Βαρσοβίας και της Ρώμης, τα εθνικά συνδικάτα αρχίζουν να κατανοούν τη σημασία της ενσωμάτωσης των πολιτικών για την υπεράσπιση του περιβάλλοντος στις διεκδικήσεις και τα διαπραγματευτικά σχέδια τους, δεδομένης της στενής διασύνδεσης των θεμάτων αυτών με τις βιομηχανικές πολιτικές και την προστασία της επαγγελματικής υγείας και ασφάλειας. Ενώ το δίλημμα εργασίας εναντίον περιβάλλοντος φαίνεται να έχει

ξεπεραστεί σε πολλά πλαίσια, η συνείδηση, η ικανότητα και η δέσμευση για την οικοδόμηση διεκδικήσεων και δράσεων που διασταυρώνουν τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά ζητήματα εξακολουθούν να λείπουν από πολλές εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Καλή πρακτική που εφαρμόστηκε σε μεγάλες επιχειρήσεις στη Γαλλία: το συνδικάτο General Union of Engineers, Executives and Technicians-CGT πρότεινε στους συνδικαλιστές μιας επιχείρησης να δημιουργήσουν ένα περιβαλλοντικό ραντάρ¹² που θα τους επιτρέψει να εντοπίσουν τι γίνεται ή δεν γίνεται σε επίπεδο επιχείρησης.

Περιγραφή:

Το πρώτο στάδιο για τη δημιουργία ενός «ραντάρ περιβάλλοντος και εργασίας» σε μια επιχείρηση ή σε μια τοπική διοίκηση περιλαμβάνει έρευνα από τα μέλη των συνδικάτων με στόχο την αξιολόγηση της ετοιμότητας του οργανισμού τους για τις οικολογικές προκλήσεις που τον απειλούν, καθώς και τις πιθανές συνέπειες της ανεπαρκούς προετοιμασίας για τους εργαζόμενους.

Η προτεινόμενη έρευνα διεξάγεται σε 7 θέματα - καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, καταπολέμηση της κατάρρευσης της βιοποικιλότητας, καταπολέμηση της ρύπανσης, μείωση της κατανάλωσης πόρων, ευθυγράμμιση της οικονομικής στρατηγικής και συμμετοχή των εργαζομένων και των θεσμικών προσώπων της εταιρείας.

7. Θέμα: Κυκλοφορία και ρύπανση λόγω της παράδοσης του τελευταίου χιλιομέτρου

7.1 Σύσταση: «Επέκταση των δικτύων των θυρίδων για τα δέματα για ασφαλέστερες και καθαρότερες πόλεις»

Αποδέκτες: Εθνικοί και τοπικοί φορείς χάραξης πολιτικής και αρχές

Αιτιολογία:

Όπως προέκυψε από τη μελέτη περίπτωσης σε επίπεδο χωρών και κατά τη διάρκεια των TeamHub Days στη Βαρσοβία και τη Ρώμη, οι δραστηριότητες παράδοσης του τελευταίου χιλιομέτρου στα αστικά κέντρα, ακόμη και αν είναι πολύ άνετες για τους καταναλωτές, δημιουργούν ποικίλα προβλήματα, όπως: απότομη αύξηση της ρύπανσης και της οδικής κυκλοφορίας και αύξηση της οδικής ανασφάλειας - επικίνδυνες στάσεις των οδηγών στο δρόμο λόγω της έλλειψης χώρων στάθμευσης και της ανάγκης για γρήγορη παράδοση - και έλλειψη υπηρεσιών για τους οδηγούς (π.χ. χώροι ανάπαυσης και εστίασης, τουαλέτες κ.λπ.). Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να εξισορροπηθούν τα συμφέροντα των καταναλωτών με το συμφέρον της προστασίας του περιβάλλοντος και των εργαζομένων.

Περιγραφή:

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να θεσπίσουν νομοθεσία σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή/και εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού που να παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη και την ισότιμη κατανομή σταθμών θυρίδων δεμάτων εντός των κέντρων των πόλεων, συνοδευόμενων από ασφαλείς χώρους στάθμευσης και υπηρεσίες για τους εργαζόμενους διανομείς (π.χ. τουαλέτες, χώρους εστίασης και ανάπαυσης), οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιούνται και από τους οδηγούς διανομής

12 "Radar environnement et travail" <https://radartravailenvironnement.fr/>

τροφίμων και παντοπωλείων.

Οι θυρίδες δεμάτων είναι αυτοματοποιημένες ταχυδρομικές θυρίδες που επιτρέπουν στους χρήστες/καταναλωτές την αυτοεξυπηρέτηση για την παράδοση των δεμάτων. Η οργάνωση των παραδόσεων μέσω ενός εκτεταμένου δικτύου σταθμών θυρίδων με σχετικές υπηρεσίες στάθμευσης, τουαλέτας και εστίασης για τους οδηγούς μπορεί να οδηγήσει σε πολυάριθμες βελτιώσεις: αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας - αποτελεσματικότητα της υπηρεσίας παράδοσης - περιβαλλοντική βιωσιμότητα - πρόληψη επικίνδυνων στάσεων, ασφάλεια εργασίας και αυξημένη οδική ασφάλεια για όλους τους χρήστες του οδικού δικτύου - διαθεσιμότητα υπηρεσιών για τους εργαζόμενους.

8. Θέμα: Χρήση γης από εγκαταστάσεις εφοδιαστικής αλυσίδας και ηλεκτρονικού εμπορίου

8.1 Σύσταση: «Διαπραγμάτευση σχεδίων για την εφοδιαστική αλυσίδα»

Αποδέκτες: Εθνικοί φορείς χάραξης πολιτικής και εθνικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, φορείς χάραξης περιφερειακής πολιτικής και περιφερειακές/τοπικές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Αιτιολογία:

Τα τελευταία χρόνια, όπως προέκυψε κατά τη διάρκεια της TeamHub Day στη Ρώμη, σε πολλές χώρες παρατηρήθηκε ανεξέλεγκτη χρήση γης λόγω της εξάπλωσης και του πολλαπλασιασμού των κέντρων διανομής (logistics centres) στα προάστια των πόλεων. Το φαινόμενο αυτό πηγάζει από την έλλειψη ρύθμισης των δραστηριοτήτων αυτών σε εθνικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, από την άνιση αντιπαράθεση μεταξύ μεγάλων εταιρειών και μικρών τοπικών διοικήσεων. Επομένως, ενώ οι τοπικές διοικήσεις χαιρόνται όταν εγκαθίστανται νέες αποθήκες στην περιοχή τους, συμβάλλοντας στη δημιουργία θέσεων εργασίας και κερδίζοντας έτσι την πολιτική συναίνεση, δεν είναι σε θέση να ζητήσουν από τις εταιρείες ή/και τις επιχειρήσεις να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις αυτών των δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και τις τοπικές κοινότητες.

Περιγραφή:

Τα εθνικά σχέδια για την εφοδιαστική αλυσίδα θα πρέπει να διαμορφώνονται από την εθνική κυβέρνηση/τους φορείς χάραξης πολιτικής μετά από διαπραγματεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους, προκειμένου να αντισταθμιστεί και να αποτραπεί η ανισορροπία της διαπραγματευτικής δύναμης μεταξύ των μεγάλων εταιρειών logistics και των τοπικών αρχών των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Τα εθνικά σχέδια για την εφοδιαστική αλυσίδα πρέπει να περιλαμβάνουν προσαρμοσμένες διαδικασίες για την εγκατάσταση νέων αποθηκών, κριτήρια περιβαλλοντικής βιωσιμότητας που πρέπει να πληρούνται, δημόσια έργα και ειδικά φορολογικά καθεστώτα για την αντιστάθμιση των επιπτώσεων των νέων εγκαταστάσεων στην τοπική κοινωνία.

Με βάση το εθνικό σχέδιο για την εφοδιαστική αλυσίδα, τα σχέδια σε επίπεδο Περιφέρειας και σε τοπικό επίπεδο, μπορούν να διαμορφωθούν από τους περιφερειακούς/τοπικούς φορείς χάραξης πολιτικής μετά από διαπραγματεύσεις με τους περιφερειακούς/τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους. Οι διαπραγματευτές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ και μεταξύ των περιοχών εντός των χωρών όπου είναι εγκατεστημένες οι επιχειρήσεις.

9. Θέμα: Ενημέρωση και ανάληψη ευθύνης των ηλεκτρονικών καταναλωτών

9.1 Συστάσεις: «Επιλογή για περιβαλλοντικά βιώσιμη παράδοση»

Αποδέκτες: Φορείς χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ

Αιτιολογία:

Η TeamHub Day στη Βαρσοβία ανέδειξε την ασυνειδησία των πολιτών και των ηλεκτρονικών καταναλωτών σε σχέση με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους και το κόστος της γρήγορης κατ' οίκον παράδοσης αγαθών και των ανεπαρκώς μελετημένων αγορών λόγω των υφιστάμενων πολιτικών επιστροφής.

Περιγραφή:

Η νομοθεσία θα πρέπει να καταστήσει υποχρεωτικό για τις εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου να παρέχουν στους ηλεκτρονικούς καταναλωτές την επιλογή της περιβαλλοντικά βιώσιμης παράδοσης, παρουσιάζοντας με σαφήνεια στο στάδιο της αγοράς τις διαφορές όσον αφορά το χαμηλότερο αποτύπωμα άνθρακα, το χρονοδιάγραμμα παράδοσης, την ομαδοποίηση των παραγγελθέντων αγαθών κ.λπ.

Η ανάπτυξη εκστρατειών ευαισθητοποίησης και εκστρατειών στα μέσα ενημέρωσης που απευθύνονται στους καταναλωτές, σε συνεργασία με συνδικάτα και περιβαλλοντικές ΜΚΟ, συνδυάζοντας κοινωνικά, εργασιακά και περιβαλλοντικά θέματα, θα πρέπει να διαδώσει την πληροφορία ότι το ηλεκτρονικό εμπόριο δεν είναι απαλλαγμένο από κοινωνικούς, εργασιακούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους και κόστος. Ο συνδυασμός αυτών των προσπαθειών και ζητημάτων αποσκοπεί στην εκπαίδευση των ηλεκτρονικών καταναλωτών και στον επηρεασμό των βιώσιμων καταναλωτικών επιλογών σε σχέση με τις τρέχουσες συνήθειες σχετικά με τις ηλεκτρονικές αγορές.

Αναφορές

Βιβλιογραφία σχετική με το έργο:

Cassiers J. (2023), *TeamHub Country Fiche - Belgium*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Belgium.pdf>

Chagny O. (2023), *TeamHub Country Fiche – France*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: [countryfiche-France.pdf \(team-hub-project.eu\)](https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-France.pdf)

De Micheli B., Gualandi S. (2023), *TeamHub Background Report*, Ιούνιος 2023, διαθέσιμο στο: https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/07/TEAMHUB-background_report.pdf

De Micheli B., Gualandi S., et alt. (2024), *TeamHub Case Study Report*, Ιανουάριος 2024, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2024/01/case-study-report.pdf>

Erbsen H., Bachmann J., Trankmann S. (2023), *TeamHub Country Fiche – Estonia*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Estonia.pdf>

Gualandi S. (2023), *TeamHub Country Fiche – Italy*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Italy.pdf>

Keller R. (2023), *TeamHub Country Fiche – Germany*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Germany.pdf>

Sanz P., Caballero M. (2023), *TeamHub Country Fiche – Spain*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Spain.pdf>

Sotiropoulos D., Mitsikostas A. (2023), *TeamHub Country Fiche – Greece*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Greece.pdf>

Surdykowska B. (2023), *TeamHub Country Fiche – Poland*, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://team-hub-project.eu/wp-content/uploads/2023/05/countryfiche-Poland.pdf>

Λοιπές αναφορές:

Allamprese A., Bonardi O. (2020), *Studio sulle condizioni di lavoro nella logistica: tempo e salute*, DLS 2-2020, διαθέσιμο στο: <https://journals.uniurb.it/index.php/dsl/article/view/2403>

Allamprese A., Bonardi O. (a cura di) (2018), *Logistica e lavoro*, Fascicolo RGL 3/2018, διαθέσιμο στο: https://www.futura-editrice.it/wp-content/uploads/2019/01/RGL-Quaderno-3-2018_DEF-2.pdf

Buresti G., Boccuni F., Cagliano R., Canterino F., Di Nunzio D., Arlati C., Bellomo S., Persechino B. (2023), *Sistemi di prevenzione, partecipazione e rappresentanza dei lavoratori nel tempo della trasformazione digitale*.

Metodologia e prime evidenze, Fact sheet, INAIL, Φεβρουάριος 2023, διαθέσιμο στο: <https://www.inail.it/cs/internet/docs/alg-pubbl-sistemi-prevenz-partec-rappr-lavor-tempo-trasf-dig.pdf>

Di Nunzio D., Casula C., Mancini C. (a cura di) (2023), *Trasporti 4.0. Innovazione, qualità del lavoro e azione sindacale: tendenze e prospettive sulla base di casi di studio*, FILT-CGIL, Fondazione Giuseppe Di Vittorio, Μάρτιος 2023, διαθέσιμο στο: https://www.fondazionedivittorio.it/sites/default/files/content-attachment/FDV-FILT-Trasporti_Innovazione_Qualita_Report_2023.pdf

EFBWW, EFFAT, ETF (2024), *Joint Position Paper: Subcontracting Chains and Intermediaries – Stop Exploitation*, Απρίλιος 2024, διαθέσιμο στο: <https://www.etf-europe.org/wp-content/uploads/2024/04/Brochure-EFBWW-EFFAT-and-ETF-web-RED.pdf>

Faioli M. (a cura di) (2021), *Terziario, Lavoro e Organizzazione 4.0*, Working Papers Fondazione Giacomo Brodolini, διαθέσιμο στο: <https://www.fondazionebrodolini.it/pubblicazioni/working-papers/terziario-lavoro-e-organizzazione-40>

Faioli M., Fantoni G., Mancini M. (a cura di) (2018), *Lavoro e organizzazione nella logistica 4.0*, Working Papers Fondazione Giacomo Brodolini, διαθέσιμο στο: <https://www.fondazionebrodolini.it/pubblicazioni/working-papers/lavoro-e-organizzazione-della-logistica-40>

Huria A. (2019), *Facilitating Trade and Logistics for E-Commerce: Building Blocks, Challenges and Ways Forward*, World Bank, Washington, DC, διαθέσιμο στο: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/945fd5b2-24df54f7-b4d9-d2ba97b7537e>

Lone S., & Weltevreden J.W.J. (2022), *2022 European E-commerce Report*, Amsterdam/Brussels: Amsterdam University of Applied Sciences & Ecommerce Europe, διαθέσιμο στο: <https://www.eurocommerce.eu/app/uploads/2022/08/European-ECommerce-Report-2022-LIGHT-VERSION.pdf>

Lone S., Harboul, N. & Weltevreden, J.W.J. (2021), *2021 European E-commerce Report*, Amsterdam/Brussels: Amsterdam University of Applied Sciences & Ecommerce Europe, διαθέσιμο στο: <https://ecommerce-europe.eu/wp-content/uploads/2021/09/2021-European-E-commerce-Report-LIGHT-VERSION.pdf>

Mancini C. (a cura di) (2020), *Driver. Chi guida il futuro dei trasporti dopo il covid-19?*, Filt Cgil, 2020, διαθέσιμο στο: <https://www.filtcgil.it/documenti/ricerca-40.pdf>

TEAM HUB!

*Delivering sustainability
to the e-commerce
supply chain*